

Musiikkinetin jäljillä

Internet on tätä nykyä oleellinen osa musiikin markkinointia, tiedottamista ja yhteisöllisyyttä. Kun rockyhtye etsii näkyvyyttä, se tarjoaa itseään MySpaceen ja YouTubeen. Levy-yhtiöt metsästävät uusia kykyjä samoilta verkkonäyttämöiltä. Fanit ”kokoontuvat” Facebookiin. Musiikkilehdet ovat 2000-luvun puolivälistä lähtien siirtäneet painopistettään nettiin pysyäkseen ”ajankohtaisina”. Musiikin nettilataukset ovat lisääntyneet.

Ja niin edelleen.

Internet tuntuu olevan luonnollinen osa musiikin tekijän, tuottajan, markkinoijan, myyjän, kommentoijan ja kuluttajan elämää. Ei kuitenkaan ole pitkä aika siitä, kun koko toimintamuotoa ei edes ollut olemassa. Internet rantautui Suomeen 1990-luvun alkupuolella ja koki suuremman läpimurron vasta vuonna 1997. Toisin sanoen 2000-luvun lopulla suurin osa musiikin kuuntelijoista oli syntynyt aikakaudella, jolloin ”netti” tunnettiin korkeintaan epämuodollisena lyhenteenä klarinetista puupuhallinharrastajien keskuudessa.

Ajallisesti internetin historia on lyhyt. Henkisesti se tuntuu pitkältä ja vaikeasti tunnistettavalta, koska lyhyeen aikaan on tiivistynyt ja kasautunut valtava määrä yritteliäisyyttä, kekseliäisyyttä, toimintaa ja muutosta. Erityisesti tämä tuntuu pätevän musiikkinettiin.

Ristiriitainen 2000-luku

Musiikkiala on viime vuosina elänyt suurta murrosta, jonka näkyvin ilmentymä ei niinkään ole liittynyt uusien musiikillisten muotojen ja tyylien esiinmarssiin vaan digitalisoitumisen ja kommunikaatioteknologian vallankumoukseen. Perinne ja muutos ovat kohdanneet toisensa hyvin erikoisella tavalla. Tuntuu kuin nykyhetki olisi muotoutunut jonkinlaisena menneisyysshimon ja tulevaisuususkon välisenä temmellyskenttänä.

Ensinnäkin 2000-lukua voidaan pitää vuosikymmenenä, jolloin musiikkikulttuuri katsoi taaksepäin enemmän kuin koskaan aiemmin. Erilaiset comeback-kiertueet, retrotyylit, uudelleenjulkaisut, elämäkerrat, historiallisten musiikki-ilmiöiden tarkastelut, nostalgisoinnit ja keräilykulttuuri yleistyivät samalla, kun sotien jälkeen muotonsa löytäneet moderni iskelmä, pop ja rock ”eläköityivät”. Suomessa populaarimusiikin historiasta tuli 2000-luvulla tuotteistamisen kohde – voidaan puhua historian yltiöpäisestä juhlimisesta tai jopa populaarimusiikin ”muistiteollisuudesta”, joka pyrkii alati löytämään uutta ja jännittävää menneisyydestä.

Toisaalta 2000-lukua voidaan pitää vuosikymmenenä, jolloin musiikkikulttuuri tähysi innostuneena myös eteenpäin. Menneisyyttä markkinoitiin, jaettiin ja koettiin uusin keinoin. Jos poppia ja rockia tarkastellaan kekseliäisyyden näkökulmasta, niin 2000-luvulla sitä edustivat musiikin jakeluun ja kuluttamiseen liittyvät kehitykset. Ja ne puolestaan voidaan tiivistää yhteen sanaan: nettiteknologia.

Nettiteknologia (jota puolestaan voidaan pitää osana digitoitumisen kulttuuria) tarjosi musiikkikulttuurille välineet, jotka aiheuttivat nopean ja hämmentävän muutoksen.

Kaikille tietokoneiden käyttäjille on tuttua, miten eri ohjelmia ja ajureita pitää vähän väliä päivittää. Samalla tavalla koko musiikkinetti on historiansa ajan elänyt jatkuvassa päivityksen tilassa. Musiikkinetin kehityksen tempo on ollut niin huima, ettei kukaan ole ehtinyt vilkuilla taaksepäin. Eikä juuri kukaan edes ole halunnut palata ”vanhaan”.

Popmusiikin historia tarjoaa jännitystä ja yllätyksiä, tunnetta uutuudesta ja kenties jopa vihjettä kapinoinnista, joka monien mielestä tuntuu muuten olevan kadoksissa. Aina löytyy unohdettuja genrejä ja aikanaan väärinymmärrettyjä esiintyjä. Musiikkinettiteknologiassa paluu menneisyyteen sen sijaan ei toistaiseksi ole ollut millään tavalla ajankohtainen. 2000-luvun lopulla siitä jopa tuntui löytyvän sitä rockmusiikin historiasta tuttua sukupolvien välistä kärhämöintiä, kun kuuma keskustelu musiikin vapaasta saatavuudesta alkoi jakaa mielipiteitä.

Kotisivuja hämärästä

Vaikka musiikkinetti on jatkuvassa päivityksen (tai tarkemmin ottaen päivityksen odottamisen) tilassa, aivan näin ei ollut 1990-luvun alkupuolella. Kun musiikkiaiheisia kotisivuja ryhdyttiin tuottamaan Suomessa, tuskin kukaan osasi aavistaa, millaisen merkittävyyden ne tulisivat saamaan vain muutamaa vuotta myöhemmin. Ja kun kotisivut sitten yleistyivät vuonna 1997, tuskin osattiin arvata, että niiden kultakausi jää suhteellisen lyhyeksi. Vuonna 2009 moni oli jo valmis hautaamaan koko kotisivuhuuman, kun musiikkinetin painopiste oli alkanut siirtyä erilaisille yhteisö sivustoille kuten MySpaceen, YouTubeen ja Facebookiin. Ehkä niidenkin elinkaari jää yhtä lyhyeksi? Tai ehkä kotisivut nousevat vielä uuteen kukoistukseen, kun ne on ensin päivitetty vastaamaan kuluttajien ja käyttäjien tarpeita.

Tapahtuipa musiikkiaiheisille kotisivuille mitä tahansa, niin kulttuurihistorian ja kulttuuriperinnön kannalta varhaisvaiheen nettituotteet ovat arvokas osa suomalaisen musiikin tarinaa. Jäljellä onkin enää vain yksi kysymys.

Missä nuo sivut ovat nyt?

Suomessa eikä luultavasti muuallakaan kukaan tai mikään ole pystynyt vielä keräämään, luetteloimaan ja säilyttämään vanhoja kotisivuja. Kansalliskirjasto on ryhtynyt tallentamaan internetmateriaalia vuonna 2006, mutta toiminta ei ainakaan toistaiseksi ole ollut takautuvaa vaan reaaliaikaiseen aineistoon keskittyvää. Amerikkalainen Internet Archive puolestaan on koonnut valtavan määrän vanhoja, pääosin vuodesta 1996 eteenpäin julkaistuja nettisivuja, jotka suurelta osin ovat edelleen olemassa ja joiden joukosta löytyy myös melkoinen määrä suomalaisia musiikkisivuja. Internet Archivesta on kuitenkin ainakin toistaiseksi ollut hankala löytää koostettua kokoelmaa vaikkapa suomalaisesta musiikkinetin historiasta.

Historioitsijat, arkistoalan ammattilaiset, toimittajat ja myös tavalliset kulttuurin kuluttajat tuskailevat usein vaikeasti löydettävien tai kadonneiden kulttuuriaarteiden perään. Ei ole vaikea ennustaa, että tulevana vuosina näiden aarteiden joukkoon lukeutuvat myös digitaalisen kulttuurin ilmiöt, erityisesti internetin varhaisvaiheisiin liittyvät tuotteet.

Ensimmäisiä kotisivuja ei osattu toimittaa pitkäaikaiskäilyttäväksi kirjasto- ja arkistolaitoksille. Nyt aikanaan triviaaleina pidettyjä sivuja on hankala jäljittää siksikin, että ilmiön kohdalla käsitteet ”alkuperäinen” ja ”kotisivu” ovat luonteeltaan häilyviä. Internetsivut ovat useimmiten jatkuvapäivitteisiä, eli kyse on kulttuurisista tuotteista, jotka eivät tunnusta originaalisuutta ja ovat nopeasti katoavaa aineistoa. Mitä käsitteeseen kotisivu tulee, niin 1990-luvulla esimerkiksi musiikkiesiintyjien kotisivut eivät useinkaan olleet itsenäisiä, vaan ne olivat omina kategorioinaan levy-yhtiöiden tai musiikkialan järjestöjen sivuilla. Toistaiseksi kotisivujen varhaisvaiheista ei ole tehty minkäänlaista tutkimusta eikä edes pienimuotoisempia selvityksiä.

Arkistointi ei tunne ikärajaa

Varhainen musiikkinetti -kartoituksen tavoitteena on herättää alan toimijoita huomaamaan, miten lähihistorian internetaineisto on merkittävä osa suomalaista musiikkikulttuuria ja -perintöä. Samalla kartoituksen yhteydessä halutaan nostaa esiin niitä ihmisiä ja tahoja, jotka olivat ensimmäisten joukossa luomassa uudenlaisia tuotannon, markkinoinnin ja kuluttamisen muotoja.

Ensisijaisena tavoitteena on kerätä talteen kaikki vielä jäljellä olevat varhaiset kotisivut pyytämällä asiantuntijoita, netti- ja musiikkialan ammattilaisia, harrastajia ja suurta yleisöä lähettämään kotisivutiedostot ja niihin liittyvät metatiedot, tarinat ja muu oheismateriaali Suomen Jazz & Pop Arkistoon. Omaa nettiharavointia JAPA suorittaa vain valikoiden resurssiensa mukaan. Nyt kerättävä aineisto on myöhemmin vapaasti tutkijoiden käytettävissä.

Keräämisen lisäksi hanke pyrkii kiinnittämään huomiota siihen, että nettimateriaali on kulttuuriperinnön kannalta tärkeää aineistoa, joka tulisi tavalla tai toisella tallentaa. Arkistotehtävään liitetään yleisesti käsitys jostain vanhasta ja pölyisestä, mutta tämän hankkeen kautta halutaan painottaa, että aina näin ei ole.

Tämän päivän musiikki on huomisen kulttuuriperintöä.

Kaikesta tulee ennen pitkää vanhaa, ja mitä varhemmin tiedot ja taidot saadaan tallennettua, sen parempi se on kulttuuriperinnön säilyttämisen kannalta.

Janne Mäkelä, arkistonjohtaja

Artikkeli on vapaasti uudelleenjulkaistavissa